

16. ULUSAL TARIM EKONOMİSİ KONGRESİ

SONUÇ BİLDİRGESİ

İğdır, 2-4 Eylül 2026

Ülkemizde tarım ekonomisi alanının en köklü bilimsel buluşmalarından biri olan 16. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 2-4 Eylül 2026 tarihlerinde İğdır Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenmiştir. Kongrede iki salonda paralel yürütülen sekiz oturumda kırk iki bildiri sunulmuş, davetli konuşmacı sunumuyla birlikte tarımsal üretim ve verimlilikten dış ticarete, iklim değişikliğine uyumdan kırsal kalkınmaya, tüketici davranışından tarımsal politika değerlendirmesine uzanan geniş bir alan tartışmaya açılmıştır. Bildirilerin yöntemsel çeşitliliği, alan araştırmalarına dayalı işletme düzeyi analizlerden ülke ve ürün panellerine dayalı karşılaştırmalı çözümlemelere kadar uzanmış, tarım ekonomisinin hem mikro hem makro ölçekte politika üretme kapasitesini ortaya koymuştur.

Kongrenin İğdır’da toplanmış olması, tartışılan konuların kuramsal çerçevesiyle doğrudan örtüşen bir anlam taşımaktadır. İğdır Ovası, çevresindeki yüksek platolardan farklı olarak deniz seviyesinden düşük yükseltisi ve buna bağlı mikroklima özellikleri nedeniyle Doğu Anadolu’nun genel tarımsal deseninden ayrışan bir üretim yapısına sahiptir. Pamuk, kayısı ve diğer meyve türlerinin ekonomik olarak yetiştirilebildiği bu ova, aynı zamanda ülkemizin tarımsal kaynak yönetimi sorunlarının en yoğun biçimde gözlendiği alanlardan biridir.

Ovanın karşı karşıya olduğu sorunlar, kongrede sunulan bildirilerin konu başlıklarıyla birebir eşleşmektedir. Aras Nehri havzasına bağımlı sulama yapısı, yarı kurak iklim koşulları ve yüksek buharlaşma oranı, su kaynaklarının ekonomik değerlendirilmesini ve sulama yatırımlarının fayda-maliyet çözümlemesini zorunlu kılmaktadır. Taban suyu yüksekliği ve yetersiz drenaj altyapısının yol açtığı tuzluluk ve alkalilik sorunu, toprak kaynağının üretkenliğini kalıcı biçimde aşındıran, dolayısıyla arazi değerlemesinden yatırım kararlarına kadar geniş bir ekonomik sonuç zinciri doğuran bir kısıttır. Arazi parçalılığı ve mülkiyet yapısının dağınıklığı, ölçek ekonomilerinden yararlanmayı engellemekte, toplulaştırma ve kırsal planlama çalışmalarını öncelikli hale getirmektedir. İlkbahar geç donları ve artan iklimsel değişkenlik, özellikle meyve üretiminde gelir istikrarsızlığı yaratmakta, tarım sigortası ve risk yönetimi araçlarının yaygınlaştırılmasını gerektirmektedir. Bunlara ek olarak kırsal alandan göç, üretici nüfusun yaşlanması ve genç kuşağın tarımsal faaliyetten uzaklaşması, bölgenin üretim kapasitesini orta vadede tehdit eden yapısal bir sorundur.

Ayrıca Iğdır, Nahçıvan ve İran ile kara sınırına sahip konumu ve sınır kapısı üzerinden yürüyen ticaret hacmiyle, tarımsal ürün ihracatı ve lojistik açısından değerlendirilmemiş bir potansiyel barındırmaktadır. Bu potansiyelin ekonomik değere dönüşmesi, üretim aşamasındaki iyileştirmelerin yanı sıra depolama, soğuk zincir, standardizasyon ve pazarlama örgütlenmesi alanlarındaki eksikliklerin giderilmesine bağlıdır.

Kongre’ de öne çıkan bulguları şu şekilde vurgulanabilir.

1. Türkiye tarımında verimlilik artışının kaynağı, üretim alanı genişlemesinden çok birim alan veriminde ve toplam faktör verimliliğinde sağlanacak kazanımlarda aranmalıdır. Sunulan alan ve verim etkilerini ayırtıran çalışmalar ile hububat sektöründeki verim açığını ele alan analizler, mevcut teknoloji düzeyiyle ulaşılabilir verim ile gerçekleşen verim arasındaki farkın önemli bir büyüklüğe ulaştığını göstermektedir. Bu farkın kapatılması, yayım hizmetlerinin etkinliğine, sertifikalı tohum kullanımına ve girdi yönetiminin iyileştirilmesine bağlı bir politika alanıdır.

2. Tarımsal dış ticaret yapımızın son çeyrek yüzyıldaki dönüşümü, ihracatın kompozisyonu ve rekabet gücünün sürdürülebilirliği açısından dikkatle izlenmelidir. Karşılaştırmalı üstünlük çözümlemeleri, geleneksel ihraç ürünlerimizde kazanılmış konumun korunmasının kendiliğinden gerçekleşmediğini, ürün kalitesi, maliyet yapısı ve hedef pazarlardaki düzenleyici değişimlere uyum kapasitesiyle belirlendiğini ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği’nin hayvan refahı standartları ve çevre politikası sıkılığındaki artış, ihracatçı sektörler için kısa vadede maliyet, orta vadede ise pazara erişim sorunu doğurma potansiyeli taşımaktadır.

3. İklim değişikliği, tarım ekonomisi araştırmalarının artık kenar değişkeni olmaktan çıkıp merkezine yerleşmiştir. Üreticilerin iklim algısı ve uyum stratejilerini, kuraklık koşullarındaki sulama tercihlerini, iklim şoklarının ürün senedi getirilerine yansımaları ve iklimsel değişkenlerin ürün verimini modellemedeki rolünü inceleyen çalışmalar, uyumun bireysel üretici kararlarıyla sınırlı kalamayacağını göstermektedir. Kamu altyapısı, su tahsis kuralları ve risk paylaşım mekanizmaları desteklenmediğinde, üreticinin uyum niyeti davranışa dönüşmemektedir.

4. Yeşil Mutabakat sürecinin ve döngüsel ekonomi yaklaşımının tarım sektörüne yansımaları, çevresel bir gündem olduğu kadar rekabetçilik gündemidir. Sürdürülebilir gübreleme uygulamaları, biyoatık yönetimi, tarımsal atıkların yenilenebilir enerjiye dönüştürülmesi ve eko-dijital etkinlik üzerine sunulan bildiriler, çevresel iyileştirmenin işletme

düzeyinde maliyet azaltıcı sonuçlar da üretebileceğine işaret etmektedir. Bu ikili kazanımın gerçekleşmesi, uygulamanın maliyetini üstlenecek olan üreticiye yönelik teşvik tasarımının isabetine bağlıdır.

5. Dijitalleşme ve yapay zeka uygulamaları, hem üretim süreçlerinde hem de tarım ekonomisi araştırma yönteminde hızlı bir dönüşüm yaratmaktadır. Bu araçların sunduğu olanaklar, veri kalitesi, yöntemsel şeffaflık ve bilimsel etik konusundaki sorumluluğu azaltmamakta, aksine artırmaktadır. Ayrıca dijital altyapıya erişimdeki bölgesel ve işletme ölçeğine bağlı farklılıklar, teknolojinin kendisinin yeni bir eşitsizlik kaynağına dönüşmesi riskini taşımaktadır.

6. Hayvancılık işletmelerinde yapısal sorunlar ve verimlilik kayıpları, sektörün kırılganlığını sürdüren temel etkindir. Buzağı kayıplarının ekonomik boyutunu, kanatlı işletmelerinin karşılaştığı riskleri ve küçükbaş hayvancılıkta çobanlık mesleğinin sürdürülebilirliğini ele alan çalışmalar, sorunun yalnızca sürü yönetimi tekniğiyle değil, işgücü arzı, girdi fiyatları ve örgütlenme düzeyiyle iç içe olduğunu göstermektedir.

7. Gıda enflasyonunun hane halkı tüketim kalıpları üzerindeki etkisi, gıda güvencesi tartışmasının artık üretim miktarıyla sınırlandırılmayacağını ortaya koymaktadır. Fiyat artışları karşısında tüketicinin besin kalitesinden ödün veren ikame davranışına yönelmesi, üretim başarısının refah kazanımına dönüşmesini engelleyen bir aktarım sorunudur. Gıda israfı ve tüketici tercihleri üzerine sunulan bulgular da bu aktarım zincirinin talep tarafındaki halkalarına işaret etmektedir.

8. Kırsal kalkınma politikası, göç, dijitalleşme ve küresel krizlerin belirlediği yeni bir çerçevede yeniden ele alınmalıdır. Kırsal alanın yalnızca tarımsal üretim mekanı olarak tanımlanması, istihdam, girişimcilik ve yaşam kalitesi boyutlarını dışarıda bırakmakta, bu da kalkınma politikalarının etkisini sınırlamaktadır.

9. Tarım ekonomisi eğitiminin ve insan kaynağının niteliği, alanın gelecekteki katkı kapasitesini belirleyecektir. Ziraat fakültesi öğrencilerinin girişimcilik potansiyeline, tarım iletişiminin akademik bir disiplin olarak kurumsallaşmasına ve yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilirlik performansına ilişkin çalışmalar, alanın kendi üzerine düşünme kapasitesini göstermesi bakımından değerlidir.

Kongrede sunulan bildirilerin ortaya koyduğu tablo, tarımsal sorunların teknik çözümlerle tek başına giderilemeyeceğidir. Verimi artıran bir çeşidin üreticiye ulaşip ulaşmayacağı,

tuzlanmış bir arazide ıslah yatırımının yapılıp yapılmayacağı, kuraklığa uyum sağlayan bir sulama yönteminin benimsenip benimsenmeyeceği, sonuçta kaynak tahsisi, fiyat beklentisi, risk algısı ve kurumsal düzenleme ile belirlenen ekonomik kararlardır. Bu kararların çözümlenmesi tarım ekonomisi disiplininin alanıdır.

Iğdır özelinde bu gereklilik daha da belirgindir. Ovada uygulanacak bir drenaj yatırımının ekonomik ömrü boyunca yaratacağı net faydanın hesaplanması, arazi toplulaştırmasının işletme gelirine etkisinin ölçülmesi, sınır ticaretinin tarımsal ihracata dönüştürülebilmesi için gerekli pazarlama altyapısının maliyetlendirilmesi ve destekleme araçlarının bölgesel koşullara göre farklılaştırılması, ancak tarım ekonomisinin yöntem birikimiyle mümkündür. Kaynakların kıt, sorunların çok boyutlu olduğu bir ortamda hangi müdahalenin önce yapılacağına karar vermek, teknik uygulanabilirlik kadar ekonomik önceliklendirme meselesidir.

Bu çerçevede kongre katılımcıları olarak, tarım ekonomisi biliminin ürettiği bulguların politika yapım süreçlerinde daha etkin biçimde kullanılmasını, üniversite ile kamu kurumları ve üretici örgütleri arasındaki iş birliğinin kurumsal bir zemine kavuşturulmasını, tarımsal verilerin araştırmacıların erişimine açık, güncel ve karşılaştırılabilir biçimde sunulmasını, bölgesel ölçekte farklılaşan tarımsal sorunlar için tek tip politika araçları yerine yerel koşullara duyarlı tasarımların benimsenmesini önemle vurgularız.

Bu vesileyle kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen Iğdır Üniversitesi yönetimine, 16. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Düzenleme ve Bilim kurulu üyelerine, bildiri sunan araştırmacılara ve tüm katılımcılara teşekkür ederiz. Kongrenin düzenlenmesinde desteklerinden dolayı Iğdır Üniversitesi Rektörüne, Iğdır İl Tarım ve Orman Müdürüne, Iğdır İl Ticaret Müdürüne, Alagöz Holding'e ve Iğdır Üniversitesi ailesine de ayrıca teşekkürlerimizi sunarız.

16. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi Düzenleme Kurulu

Iğdır, 4 Eylül 2026